

"Büyük Zafer'in 100. Yılı Anısına"

ULUSLARARASI

4 TÜRK DÜNYASI

Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler

Kongresi

24-27 Kasım 2022
Antalya/TÜRKİYE

"In Memory of the 100th Anniversary of The Great Victory"
4th International Turkish World Congress of Educational Sciences and Social Sciences
24-27 November 2022 Antalya/TÜRKİYE

TÜRKOLOJİ

BÜYÜK ZAFERİN 100. YILI ANISINA
4. ULUSLARASI TÜRK DÜNYASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ
24-27 KASIM ANTALYA / TÜRKİYE

ISBN 978-605-73776-2-3

BİLDİRİLER

Türkoloji

Editörler:

Prof. Dr. Yılmaz YEŞİL

Prof. Dr. Seyfullah YILDIRIM

ANKARA-2022

4. Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Bilimler Kongresi
Bildiriler Türkoloji

TÜRK EĞİTİM-SEN GENEL MERKEZİ YAYINLARI

©Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi, 2022.

Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi yayınlarının tamamının veya bir kısmının yayımcının yazılı izni olmadan herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır. Yayınların fikri sorumluluğu ve imla tercihi yazarlarına aittir. Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi yayınlarında yer alan başka kaynaklardan alınmış tablo, resim ve benzeri şeylerin yasal kullanım sorumluluğu yazarlarına aittir.

BÜYÜK ZAFERİN 100. YILI ANISINA
4. ULUSLARASI TÜRK DÜNYASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ BİLDİRİLER
TÜRKOLOJİ

ISBN 978-605-73776-2-3

Editörler:

Prof. Dr. Yılmaz YEŞİL

Prof. Dr. Seyfullah YILDIRIM

TÜRK EĞİTİM-SEN GENEL MERKEZİ YAYINLARI

Kapak ve Sayfa Tasarımı:

Fatih Taha AKALAN

İletişim Adresi:

Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi

Erzurum Mahallesi Talatpaşa Bulvarı No:160 Kat:6 Cebeci/ANKARA Tel: 0 312 424 09 60 (8 Hat)
Belgegeçer: 0 312 424 09 68

Genel Ağ: <http://www.turkegitimsen.org.tr>

elmek: ietisim@turkegitimsen.org.tr

Ankara-2022

Nikolay Yakutskay'ın “Cüzzam ve Aşk” İsimli Romanında

Saha (Yakut) Kadınının Kaderi

The Destiny of Sakha (Yakut) Women in Nikolay Yakutskay's Novel

“Leprosy and Love”

Doğan ÇOLAK*

ÖZET

Asıl adı Nikolay Gavriloviç Zolotarev olan Nikolay Yakutskay, 22 Kasım 1908'de dünyaya geldi. Yazın hayatına 1938 yılında Moldova'da başlayan Yakutskay, Moldova gazetelerinde Rusça ve Moldovaca çeşitli yazı ve hikâyeler kaleme aldı. İkinci Dünya Savaşındaki askerlerin hayatıyla ilgili birçok hikâye yazdı. 1947 yılında, devrim öncesi Saha Yeri'nin (Yakutistan) portresini ortaya koyduğu, onun belki de en önemli eseri olan *Tölkö* (Kader) adlı romanının ilk cildini yayınladı. 1948 yılında, Saha (Yakut) nesir edebiyatında önemli bir yer tutacak olan *Kömüs Üreye* (Altın Dere) adlı hikâyesini kaleme aldı. Hikâye ve roman türlerinin yanında çocuklar için birçok masal yazdı.

Yakutskay'ın eserlerinden, son yıllarında kaleme aldığı *Arañ uonna Taptal* (Cüzzam ve Aşk) adlı romanı, Sahalar tarafından oldukça sevildi, hatta beyaz perdeye aktarıldı. Gerçek bir aşk hikâyesine ve tarihî olaylara dayanan konusu, yazarın etkileyici üslubuyla birlikte Saha (Yakut) çağdaş edebiyatının kült eserlerinden biri oldu.

Yakutskay'ın tesadüfen öğrendiği, “Cüzzam ve Aşk” romanının konusunu teşkil eden aşk hikâyesi ilgisini çekti ve o, bu hikâyeyi araştırırken yine Saha Yeri'nde vuku bulan tarihî bir hadisenin bu aşk hikâyesiyle olan bağlantısı, onu oldukça derinden etkiledi. 1942 yılında “Cüzzam ve Aşk” adını verdiği romanına ancak 1991 yılından sonra başladı. 1993-1994 yıllarında, vefatından kısa bir süre önce eserini tamamladı.

Bu çalışmada, Nikolay Yakutskay'ın “Cüzzam ve Aşk” isimli romanında yer alan kadın karakterlerden Kere Ketiriine ve Suohalcıya Tolbonnooh'un yaşamlarından hareketle Saha (Yakut) kadınının kaderi toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Nikolay Yakutskay, Cüzzam ve Aşk, Saha Türkleri, Saha kadını.

ABSTRACT

Nikolay Yakutskay, whose real name is Nikolay Gavrilovich Zolotarev, was born on November 22, 1908. Yakutskay, who started his literary career in Moldova in 1938, wrote various articles and stories in Moldovan newspapers in Russian and Moldovan. He wrote numerous stories

about the life of soldiers in the Second World War. In 1947, he published the first volume of his novel *Tölkö* (Destiny), perhaps his most important work, in which he portrayed the pre-revolutionary Sakha Republic (Yakutia). In 1948, he wrote his story *Kömüs Üreye* (Golden River), which has had an important place in Sakha (Yakut) prose literature. He wrote many fairy tales for children as well as his stories and novels.

Among Yakutskay's works, his novel *Arañ uonna Taptal* (Leprosy and Love), which he wrote in the last years of his life, was loved by Sakhas and even turned into a screenplay. Its subject, which is based on a true love story and historical events, along with the author's impressive style, has become one of the cult works of Sakha's (Yakut) contemporary literature.

The love story that Yakutskay learned by chance, which is the subject of his novel "Leprosy and Love", caught his attention, and while he was searching this story, the connection of a historical event that took place in Sakha Republic with this love story greatly impressed him. It was only after 1991 that he started writing his novel, which he decided to call "Leprosy and Love" in 1942. He completed his work in 1993-1994, shortly before his death.

In this study, the fate of the Saha (Yakut) woman will be evaluated in the context of gender, based on the lives of Kere Ketiriine and Suohalcıya Tolbonnooh, the female characters in Nikolay Yakutskay's novel "Leprosy and Love".

Key words: Nikolay Yakutskay, Leprosy and Love, Sakha Turks, Sakha woman.

Nikolay Yakutskay

Asıl adı Nikolay Gavriloviç Zolotarev olan Nikolay Yakutskay, 22 Kasım 1908'de dünyaya geldi. 1930 yılında bitirdiği askerî okuldan sonra 1938 yılına kadar sınır birliklerinde görev yaptı. 1938'den sonra, bir süre Moldova'da çeşitli işlerle uğraştı. 1948-1953 ve 1958-1961 yılları arasında Yakut Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ndeki Yazarlar Birliğinin başkanlık vazifesini yürüttü. *Khotugu Sulus* (Kuzey Yıldızı) ve *Polyarnaya Zvezda* (Kutup Yıldızı) dergilerinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. Ayrıca bir dönem siyasetle uğraşan Yakutskay, Yakut Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Meclisinde milletvekilliği görevinde bulundu.

Yazın hayatına 1938 yılında Moldova'da başlayan Yakutskay, Moldova gazetelerinde Rusça ve Moldovaca çeşitli yazı ve hikâyeler kaleme aldı. İkinci Dünya Savaşındaki askerlerin hayatıyla ilgili birçok hikâye yazdı. Ülkesindeki elmas zenginliğini de eserlerinde işleyen ilk yazar oldu.

Yakutskay, 1947 yılında, devrim öncesi Saha Yeri'nin (Yakutistan) portresini ortaya koyduğu, onun belki de en önemli eseri olan *Tölkö* (Kader) adlı romanının ilk cildini yayınladı. 1948 yılında, Saha (Yakut) nesir edebiyatında önemli bir yer tutacak olan *Kömüs Üreye* (Altın Dere) adlı hikâyesini kaleme aldı. Hikâye ve roman türlerinin yanında çocuklar için çok sayıda masal

yazdı. Ayrıca çeşitli eser çevirileri yaptı. Çağdaş Saha (Yakut) edebiyatının önemli kalemlerinden olan Nikolay Yakutskay, 1995 yılında uçmağa vardı; geride onlarca roman, hikâye, çeviri ve masal bıraktı.

Yakutskay'ın eserlerinden, son yıllarında kaleme aldığı *Arañ uonna Taptal* (Cüzzam ve Aşk) adlı romanı, Sahalar tarafından oldukça sevildi, hatta beyaz perdeye aktarıldı. Gerçek bir aşk hikâyesine ve tarihî olaylara dayanan konusuyla ve yazarın etkileyici üslubuyla birlikte Saha (Yakut) çağdaş edebiyatının kült eserlerinden biri oldu.

Cüzzam ve Aşk

Yakutskay'ın tesadüfen öğrendiği, romanın konusunu teşkil eden aşk hikâyesi ilgisini çekti ve o, bu hikâyeyi araştırırken yine Saha Yeri'nde vuku bulan tarihî bir hadisenin bu aşk hikâyesiyle olan bağlantısı, onu oldukça etkiledi. Öyle ki o an coşkuyla, öğrendiği bilgilerden hareketle "Aşkın Anıtı" adlı daha önce hiçbir yerde yayınlamadığı, romanın sonuna koyduğu sekiz kıtalık bir şiir kaleme aldı. Bununla yetinmeyen yazar, bu hikâyeyi nesir olarak kaleme almak istedi ancak uzun süre roman mı yoksa uzun hikâye mi yazacağına karar veremedi. 1942 yılında "Cüzzam ve Aşk" adını verdiği romanına ancak 1991 yılından sonra başladı. 1993-1994 yıllarında, vefatından kısa bir süre önce eserini tamamladı.⁸

Romanın Konusu

Roman esasında birbiriyle bağlantılı iki farklı konudan oluşmaktadır. İlk olarak Ketti Marsden isimli bir İngiliz hemşire, 12 Nisan 1877'de başlayan Türk-Rus savaşında henüz 18 yaşındayken İngiltere'de Kızıl Haç Derneği'nin bir organizasyonu ile yaralı Rus askerlerinin tedavi edilmesi için Rus Ordusunun Balkan Birliğine gelir. O yıl temmuz ayının beşinde Rus askerleri, Bulgarların yaşadığı Şipka dağ köyünü ele geçirir. O köy ele geçirilince Bulgarlar, gönüllü er olarak orduya katılır. Onlardan yaralananları da askerî hastaneye getirirler. Hemşire Ketti Marsden, yaralıları tedavi ederken yaralı bir Bulgar milisten cüzzam hastalığını kapar. Bunun şaşkınlığıyla tıbbi dokümanlarda bu hastalığı araştırmaya başlar. Herkes bu hastalığı hiçbir ilacın yenemeyeceğini, tedavi edemeyeceğini söylemektedir. Hemşire Ketti Marsden, savaştan sağ çıkarsa hayatını cüzzam hastalarını tedavi etmek için adayacağını söyler. Savaştan sonra Ketti Marsden, kendisine yüklediği vazifeyi yerine getirmek için Filistin, Mısır,

---

⁸ Yazarın hayatının ve eserlerinin anlatıldığı bu kısım Yakutskay'ın Cüzzam ve Aşk adıyla çevrilerek tarafımızdan romanın girişine yazılan bölümden alınmıştır (Nikolay Yakutskay (2022). Cüzzam ve Aşk. Çev.: Doğan Çolak. Ankara: Bengü Yayınları. s. 3-4)

Arabistan, Kıbrıs ve Türkiye'deki cüzzam hastalığına yakalananların tedavilerini izler ve onlarla bizatihi tanışır. Ancak cüzzam hastalığını tedavi eden ilacı hiçbir yerde bulamaz. Yine de insanlara yardım etmeye devam eder, onlardan uzaklaşmaz. Yardım ettiği insanlar ölünce bu sefer Hindistan'daki cüzzam hastalarına yardım etmeye gider. Oradaki cüzzam hastalarını inceler, kullanabilecekleri ilaçları gösterir. Bir müddet sonra Rusya'nın Sibirya bölgesinde yaşayan halkların cüzzam hastalığını orada yetişen bir bitki ile tedavi ettiğine dair bir bilgi edinir. Bunu öğrenir öğrenmez 1880 yılının Eylül ayında St. Petersburg şehrine; Rus Çarından Sibirya'da cüzzam hastalarını tedavi etmede kullanılan bitkiyi araştırıp bulmak için izin istemeye gider.

Yapılan görüşmeler neticesinde Rus Çariçesinin talimatıyla görevli olarak oldukça uzun ve zor şartlarda gerçekleşen yolculuk neticesinde önce İrkutsk'a, ardından Sahaların yaşadığı Cokuuskay olarak bilinen Yakutsk'a gelir. Buradaki cüzzam hastaları yaşadıkları köyün dışında, ormanda, tek başlarına oldukça kötü koşullardaki barakalarda ölüme terk edilmişlerdir. Köylüler onların ihtiyaçlarını uzaktan karşılamaya çalışsalar da Ketti Marsden cüzzam hastalarının içinde buldukları bu şartların iyileştirilmesi gerektiğini düşünerek onların daha insani şartlarda yaşayabilmeleri ve tedavi edilebilmeleri, en azından ağrıların azaltılabilmesi için o zamanki şartlarda oldukça modern sayılabilecek özelliklerde cüzzam hastaları bakım merkezini kurar. Tam teşekküllü bu merkez ölüme terk edilen cüzzam hastaları için bir umut olurken romanın ikinci bölümünde ise genç bir çiftin hapisanesi olacaktır.

Romanın ikinci bölümünde Ketti Marsden yoktur. O, cüzzam hastaları için yaptırdığı bakım merkezini Çar'dan izin almak koşuluyla para toplayarak yaptırmasına rağmen toplanan paranın fazla olması söylentilere neden olur. Şikayetler üzerine yapılan incelemeler neticesinde Ketti Marsden ülkesine gönderilir. Bu bölümün ardından birbirine âşık olan köyün muhtarı ve en zengin kişinin kızı ile onun yanında çalışan işçi oğlanın hikâyesi başlar. Evladının bir işçi ile evlenmesini istemeyen baba, ne yaparsa yapsın onları ayırmayı başaramaz. Özellikle kızının kararlı duruşu karşısında eli kolu bağlanan baba, en sonunda oğlanı öldürmeden ondan kurtulmanın yolunu bulur: cüzzamlılar merkezine girenlerin bir daha oradan çıkamayacağını öğrenince merkezin doktorunu bir şekilde kandırıp kızının âşık olduğu oğlanı cüzzam olduğu gerekçesiyle merkeze sokturur. Merkeze getirilen çocuk ağır durumdaki cüzzamlılar ile aynı odada gecelediğinden cüzzam hastalığı kapmış olabilir düşüncesiyle hastalığın dışarıda başkalarına bulaşmaması için oradan çıkarılmaz. Sevdiği oğlanın ortadan kaybolmasından bir süre sonra cüzzamlılar merkezinde olduğunu öğrenen kız da ailesinden kaçarak cüzzam

hastaları bakım merkezine gider. Aldıkları izin ile merkeze yerleşen ve evlenen çift, hayatlarının geri kalanına orada devam eder.

Romanın hem ilk bölümündeki Ketti Marsden karakteri hem de ikinci bölümdeki aşk hikâyesi ve akabinde yaşananlar, gerçek olaylara dayanmaktadır. Romanın sonunda yazar tarafından her iki bölümdeki kişi ve olaylar ayrıca anlatılmıştır.

Romanda Ön Plana Çıkan Kadın Karakterler

Ketti Marsden: İngiliz hemşire. 1877 yılındaki Türk-Rus savaşında yaralanan bir Bulgar askerinden kapıldığı cüzzam hastalığını tedavi etmeye çalışır. Daha sonra bu hastalığın çaresini bulmak için diyar diyar dolaştıktan sonra Yakutsk'a gelir. Burada cüzzam hastalarının gördüğü muameleyi içine sindiremez ve onların hayatlarını kolaylaştırıp hastalıklarını tedavi etmek üzere bir bakım evi kurar. Cüzzam hastaları için yaptırdığı bakım merkezini Çar'dan izin almak koşuluyla para toplayarak yaptırmasına rağmen toplanan paranın miktarının fazla olması söylentilere neden olur ve hakkındaki şikayet üzerine yapılan incelemeler neticesinde Ketti Marsden ülkesine gönderilir.

Kere Ketiriine: Romanın esas konusunu oluşturan aşk hikâyesinin kahramanlarından. Uzun yıllar çocuk sahibi olmak isteyen ancak olamayan Ogdooççuya ve Kıççık Miiterey'in kızıdır. Güzelliği dillere destandır. Zarif ve oldukça iyi kalpli bu kız gönlünü yanlarında işçi olarak çalışan ve aynı zamanda ailelerinin beslemesi olan Moloohoy Uybaan'a kaptırır.

Suohalcıya Tolbonnooh: Adı efsaneleşmiş bir karakterdir. Ailesi tarafından sevdiği biri olmasına rağmen bir başkasıyla para karşılığında zorla evlendirilmiş ve daha sonra bu duruma dayanamayıp intihar etmiştir. Kere Ketiriine'nin de istemediği biri ile evliliğe zorlanması söz konusudur. İntihar ihtimalinin Kere Ketiriine için de olası bir durum olmasından dolayı birkaç kısımda Suohalcıya Tolbonnooh'un adı geçmektedir.

Ogdooççuya: Kere Ketiriine'nin annesidir. Aslında iyi yürekli bir kadın olan Ogdooççuya, kötü ve açgözlü kocasının baskıları dolayısıyla kendisinin de daha sonra pişman olacağı işler yapar.

Nilbaarıya Maarıya: Ogdooççuya'nın çocukluktan beri kadim dostudur. Aynı zamanda Kere Ketiriine'nin vaftiz annesidir. Kere Ketiriine'nin güzel anlamına gelen *kere* lakabını Nilbaarıya Maarıya vermiştir. Sahaların bazı geleneksel inanç ve tecrübeleri Nilbaarıya Maarıya ile Ogdooççuya'ya tavsiyeler vermek ve tespitlerde bulunmak koşuluyla aktarılmıştır.

Balbaara: Kere Ketiriine'nin büyükannesidir. Balbaara, Kere Ketiriine'nin kendisine benzetildiği kısımda bir defaya mahsus olarak geçmektedir. Oldukça iyi kalpli olan Balbaara, eşinden gördüğü şiddet ile ön plana çıkartılır.

İnceleme: Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Romanda Yer Alan Kadın Karakterler

Toplumların erkeklere ve kadınlara yönelik davranışlarında farklılıklar bulunur. Her iki cins de atfedilen davranış kalıpları ve yüklenen sorumluluklar da farklı farklıdır (Dökmen, 2010, s. 17). Burada göze çarpan en önemli nokta, kadınlara atfedilen davranış kalıpları ve yüklenen sorumlulukların erkeklere nazaran negatif değerler taşıdığı yönündeki baskın görüştür. İşte bu husus ekseninde cinsiyet, hak, eşitlik, ayrımcılık gibi birçok konuda yıllardır süre gelen tartışmalar, araştırmalar, çeşitli çalışmalar ve girişimler yapılmaktadır. Daha çok “toplumsal cinsiyet” anlayışı çerçevesinde yapılan bu çalışmalar, toplumun ve kültürün kadına yüklediği rolleri ve beklentileri tespit etmeyi hedeflemektedir.

Kadın ve erkeğin biyolojik farklılıklarından hareketle yapılan ayrıma cinsiyet (sex), bu biyolojik özelliğin üzerinde inşa edilen toplumsal duruma ise toplumsal cinsiyet (gender) denilmektedir. “Cinsiyet (seks) biyolojik açıdan erkek/kadın ayrımını anlatırken toplumsal cinsiyet (gender) erkeklik ile kadınlık arasındaki toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeye gönderme yapmaktadır.” (Vatandaş, s. 31). Toplumsal cinsiyet ekseninde yapılan çalışmalar genellikle kadına dayatılan kalıpların onları olumsuz yönde etkilediği ve dolayısıyla cinsiyete dayalı bir ayrımcılığın ortaya çıktığı yönündedir (Saraç, s. 27). Bu ayrımcılık, seviyeleri farklı olmak üzere tarih süresince neredeyse her toplumda kendini belli etmiştir.

Toplumsal cinsiyet ile ilgili konuların incelenmesinde bilimsel olarak bazı veriler kullanılmaktadır. Bu verilerden biri de edebiyat ürünleridir. Edebî metinlerde kadın temsiline toplumsal cinsiyet çalışmalarına konu olduğu araştırmalar günümüzde gittikçe artmaktadır. Çünkü toplumların kültürel özellik ve yaklaşımlarını yansıtmada iyi birer veri olan edebî metinler, bu bağlamda, toplumların “toplumsal cinsiyet” anlayışını ortaya koyması bakımından bilimsel olarak oldukça kıymetli materyallerdir.

Türk toplulukları arasında gerek yaşadıkları coğrafya gerek tarihsel hususiyetleri ve arkaik kültürel özellikleri dolayısıyla önemli bir yere olan Saha Türklerinin önde gelen yazarlarından Nikolay Yakutskay'ın gerçek olaylara dayanan Cüzzam ve Aşk isimli romanında yer alan kadın karakterlerin maruz kaldığı durum ve olaylar “kadının kaderi” olarak nitelendirilebilecek makûs talihlerine iyi birer örnektir. Bu örneklerden ilki Suohalcıya Tolbonnooh ile ilgilidir.

Kızların, aileleri tarafından başlık parası/kalın almak adına kendi rızaları olmaksızın zorla istemedikleri birileriyle evlendirilmeleri çok sık rastlanan bir durumdur. Başlık parası olmasa da çeşitli maddi veya bir takım başka çıkarlar elde etmek gayesiyle bu tarz bir uygulamaya birçok toplumda rastlamak mümkündür. Romanda, böyle bir duruma maruz kalmış olan Suohalcıya Tolbonnooh'un adı efsaneleşmiş bir karakter olarak yer alır. O, sevdiği işçi oğlandan ayrılmaya zorlanarak zengin birinin oğluna istemediği hâlde eş olarak verilir, kocasıyla birlikte oldukları gece kendini asarak intihar eder, bu duruma dayanamayan kocası da intihar eder ve sonra sevdiği işçi oğlan, Suohalcıya Tolbonnooh'un kendini astığını duyunca o da kendini asar. Saha inanç sistemine göre intihar etmek çok büyük bir suçtur, günahdır. Bu günahı işleyenlerin ruhunu Yukarı Dünya Tanrılarında Ayı Toyon'un da Aşağı Dünya'dan Aat Toyon'un da kabul etmediği söylenir. İntihar edenlerin ruhları kötü ruhlara dönüşüp başboş bir şekilde ortalıkta dolaştığına inanılır. Dolayısıyla intihar eden bu üç karakterin ruhlarının kötü birer ruh olarak ortalıkta dolaşması ile başlarına gelen hazin olay efsaneleşmiş bir şekilde romanda yer alır. Romanda böyle bir efsanenin yer almasının esas sebebi, başkahramanlardan Kere Ketiriine'nin başında benzer bir olay bulunmasıdır. Romanda Suohalcıya Tolbonnooh'un hazin hikâyesi şöyle dile getirilmiştir:

“Kere Ketiriine, ailesinin onu böyle zorlamalarından sonra Suohalcıya Tolbonnooh ile ilgili ihtiyarların anlattığı hikâyeyi, ailesinin o kızı zengin biri için açgözlülüklerinden kilitleyip kapattıklarını hatırdı. Suohalcıya Tolbannooh, onu istemeye gelen oğlanı çok fazla başlık parası isteyerek korkutmak istemiş, ailesi evlen diye ona baskı yapmıştı. “Bu zengin biriye evlerinin avlusundaki direktten bizim avlumuzun direğine gelene kadar atın sağ ayağı yere kaç kere basmışsa o kadar altını başlık parası olarak istiyorum. Bu başlığı verilerse evlenirim.” dedi. Suohalcıya Tolbannooh'un isteğini, zengininin oğlundan ve onun dünürçülerinden ailesi istedi. Bundan korkmayan zengininin oğlu, başlık parasının miktarını kabul edince Suohalcıya Tolbannooh, sevdiği oğlanı gönderip zengininin oğlunun atının sağ ayağının yere kaç defa bastığını sayıp hesaplattı. Zengininin oğlu o kadar altını Suohalcıya Tolbannooh'un ailesine verdi. Verdiği sözü tutan Suohalcıya Tolbannooh, o oğlan ile istemese de evlendi. Gerdek gecesi evden çıkıp ağılın dışındaki karaçamın kalın bir dalına kendini asarak intihar etti. Damat olan zengininin oğlu onu görünce o gece o da intihar etti. Sabah gökyüzü aydınlandığında Suohalcıya Tolbannooh'un sevdiği oğlan, sevdiği kızın öldüğünü duyunca o da intihar etti. Sonra akrabalarının yanına üçünü birlikte gömdüler. Yaşlıların söylediklerine göre intihar edenlerin ruhları kötü ruhlara olarak etrafta dolaşmış. Şamanlar ve akıl hastaları onların ruhlarıyla transa geçip kendinden geçer, derler. İşte, Kere Ketiriine bu hikâyeyi hatırlayarak Suohalcıya Tolbannooh gibi Orta Bülüü reisinin oğlunu çok fazla başlık parası isteyerek korkutayım mı? diye düşündü ama Tanrı'dan korktu.” (s. 181-182)

Başkahramanlardan Kere Ketiriine de Suohalcıya Tolbonnooh gibi ailesi tarafından babasının menfaat elde etme arzusundan dolayı zorla zengin biriyle evlendirilmek istenmektedir. Aslında o, ailesinin yanında çalışan, ailenin beslemesi Moloohoy Uybaan ile birbirlerine âşıktır.

Moloohoy Uybaan'ın anne ve babası zehirlenerek öldükten sonra kimsesi kalmadığı için Kere Ketiriine'nin babası Kıççık Miiterey tarafından evlat edinilerek onların yanlarında büyümüştür. Miiterey'in Uybaan'ı evlatlık edinmesi, romanda olumsuz bir karakterden beklenen bir iyilik değildir. Asıl amaç Uybaan'ın ailesinden kalan hayvanlara sahip olma isteğidir. Aslında bu durumda Moloohoy Uybaan fakir biri olmasa da Kıççık Miiterey hayvanları artık kendi malı gibi gördüğünden bir daha onları Moloohoy'a vermeyi aklının ucundan bile geçirmez. Moloohoy'un, henüz çok küçük yaşlarda bu olaylar başından geçtiği için hayvanların durumundan haberi bile yoktur. Bu gerçeği daha sonraki süreçte öğrenir.

Kere Ketiriine, ailelerinin beslemesi olan ama devamlı suretle işçilerle yaşayıp onlar gibi çalıştırılan ancak maaş dahi almayan Moloohoy ile birbirlerine âşık olur. İki gencin aşkını önce kızın annesi Ogdooççuya fark eder ve bu durumdan hoşnut olmaz. Devamlı surette kızına kendisine denk biriyle evlenmesi gerektiğini söyler. Daha sonra annesi, bu durumu kocası Kıççık Miiterey'e aktarınca esas olaylar başlar. Miiterey, zaten kızını bölge reisinin oğluluyla evlendirmek istiyordur. Oldukça çirkin olarak tasvir edilen bu oğlan, sırf bölge reisinin oğlu olduğu için Miiterey tarafından kızına yakıştırılmaktadır. Kızının razı olup olmamasına bakmaksızın onu bölge reisinin oğluluyla evlendireceğini eşine söyler. Annesi böyle bir zorlamaya razı olmaz. Ancak kızının bir işçi ile evlenmesini de istemez. Yine de kızının aşkına saygı duyar. Bundan sonra Kıççık Miiterey de Moloohoy'a durumu belli etmese de ona çok zorlu işler vererek onu sürekli evden uzak tutmaya çalışır.

Moloohoy, böylece hayatına devam ederken ailesinden kendisine kalan hayvanları öğrenir. Kendisine mihmandarlık yapan ve romanda gençlere yol göstericiliği ile rehber bilge tipini örneklendiren İhtiyar Beceke, onun mevcut şartlarda Kere Ketiriine ile birlikte olmasının mümkün olmadığını ancak kendisine kalan hayvanları alıp kendine yeni bir hayat kurarsa o zaman Kere Ketiriine ile birlikte olmak için bir şansları olacağını söyler. Moloohoy kendisine edilen bu nasihatı kıza, kız annesine, annesi de kocasına söyler. Kıççık Miiterey bunu duyunca Moloohoy'dan kalıcı olarak kurtulmanın peşine düşer. Çünkü artık kızını bir kenara, elindeki zenginliğini de kaybetmek üzeredir. Saha inancında insan öldürmenin büyük bir günah olarak kabul edilmesinden dolayı başka çareler aramaya başlar ve şehirde olduğu bir gün cüzzam hastaları bakım merkeziyle ilgili bilgi edinir. Edindiği bilgiye göre cüzzamlılar için yapılmış bakım merkezine bir defa giren oradan çıkamamaktadır. Bunu öğrenen Miiterey, derhâl bir plan yapar ve bu plan dâhilinde merkezin doktorunu evine getirir. O gece sabaha kadar içerler. İyice sarhoş olduktan sonra Moloohoy ile kızının arasındaki ilişkiyi olduğundan farklı bir şekilde doktora anlatır ve ondan kendisine yardım etmesini ister. İçkinin tesiriyle sarhoş olan doktordan

Moloohoy'un cüzzamlı olduğuna dair bir yazı alır. Daha sonra bu yazı ile Rus Kazaklarına müracaat ederek Moloohoy'u yakalatıp cüzzamlılar yerleşkesine sokturur ve Moloohoy bir daha oradan çıkamaz.

Kıççık Miiterey, bu sefer kızını bir başkası ile evlendirmeye çalışır. Aynı kişi birkaç defa görücü gelir. Ancak Kere Ketiriine bir türlü onları kabul etmemektedir. Kıççık Miiterey ve Ogdooççuya, kızlarını çok fazla zorlayıp sonunun Suohalcıya Tolbonnooh gibi olmasından korktukları için baskıyı ölçülü yapma gayretindedirler. Bu hususu daha ziyade annesi Ogdooççuya gözetmektedir.

Sevgilisinin nerede olduğundan bihaber olan ve kendisine yapılan baskılara boyun eğmemeye çalışan Ketiriine önce hastalanır, sonra hayata küser. Onun düştüğü bu duruma dayanamayan annesi, babasının yaptığı baskıyı hafifletmeye çalışır. Miiterey her ne kadar kafasına koyduğundan vazgeçmese de kızının düştüğü durumu fark eder ve biricik kızlarının kötü bir hastalığa yakalanmasından, ölmesinden korkarak baskılarını hafifletir. İlerleyen bölümlerde Kere Ketiriine, annesinden Moloohoy'un yaşadığını, cüzzamlılar merkezinde olduğunu öğrenince yeniden yaşama tutunur. İhtiyar Beceke vasıtasıyla Moloohoy ile iletişime geçer. Hatta bir gün İhtiyar Beceke ile şehre gitmek bahanesiyle Moloohoy'un kaldığı cüzzamlılar merkezine giderek bir şekilde onunla konuşur ve babasının kendisini zorla birine verecek olması durumunda kaçıp merkeze gelmesi konusunda anlaşılır. Kıççık Miiterey de kızının kendisini toparlaması üzerine evlendirme baskılarına kaldığı yerden devam eder. Kere Ketiriine de bir gün Moloohoy ile kavuşacakları günü beklemektedir. Ancak babasının onu evlendirme işlerini ciddiye bindirmesi üzerine bir sabah çok erken saatlerde evden kaçarak Moloohoy'a gider. İçeri girerse bir daha oradan çıkamayacağını bilmektedir. Esasında burunları, kulakları çürümüş, derileri kokuşmuş cüzzam hastalarından çok korkmaktadır. Ancak yine de içeri girmekten çekinmez. Moloohoy, merkezden gerekli izinleri almıştır. Orada evlenirler. Onlara bir oda tahsis edilir. Moloohoy aynı zamanda orada çalışmaktadır. Kıza da bir iş verilir. Kavuşmanın verdiği huzurla orada yaşamlarını devam ettirirler.

Roman böyle biterken öncesinde, durumu öğrenen Kere Ketiriine'nin anne ve babası onu oradan çıkarmaya çalışsa da başarılı olamazlar. Hatta Miiterey'in Moloohoy'u sinsi bir planla cüzzamlılar merkezine sokturması ortaya çıkar ve kendisine dava açılır. Hapse atılacağını öğrenen Miteerey'in bu durumdan kurtulma çabaları sonuç vermez. Soğuk Sibiryaya gecesinde içtiği şarabın tesiriyle sarhoş olup uyuyakalır ve soğuktan donarak ölür. Ogdooççuya ise en azından kızının hayatta olmasına sevinip kendisini bu şekilde teselli etmektedir.

4. Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Bilimler Kongresi
Bildiriler Türkoloji

Romanın ana mekânını oluşturan cüzzam hastaları bakım merkezi, bir taraftan müşkül durumdaki cüzzam hastalarının menfaati için yapılmış bir yerleşke niteliğine sahipken diğer taraftan birbirini ölesiye seven bir çiftin hapishanesi olmuştur. Bu yönüyle aynı mekânda farklı hayat manzaralarının gözler önüne serilmesine aracılık etmektedir. Romanın baş karakterleri Kere Ketiriine ile Moloohoy Uybaan'ın rolleri yer değiştirseydi belki yine aynı durum söz konusu olabilirdi ancak romanda efsaneleşmiş bir karakter olarak karşımıza çıkan Suohalcıya Tolbonnooh'un yaşadıkları ve akabinde Kere Ketiriine'nin başına gelenler, annenin bu süreçte pasif rolde kalışı; cinsiyet rolleri, önyargıları ve ayrımcılık kapsamında ele alındığında “kadın kaderi” olarak değerlendirmek mümkündür.

KAYNAKÇA

Dökmen, Z. (2010). **Toplumsal Cinsiyet**. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Saraç, S. (2013). “Toplumsal Cinsiyet”. **Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları**. (Ed.: Lerzan Gültekin vd.). Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları.

Vatandaş, C. (2011). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies.*, 0 (35), s. 29-56.

Yakutskay, N. (2022). **Cüzzam ve Aşk**. Çev.: Doğan Çolak. Ankara: Bengü Yayınları.